

Útmutató drámatanároknak

Magyarországon számos tanár tart drámaórát állami fenntartású, alapítványi fenntartású vagy alapfokú művészeti iskolában. A laikusok, de sokszor még a drámatanárok fejében is a drámapedagógiai munka inkább gyakorlati, mint elméleti tevékenységként él. Ritkaságszámba mennek azok a drámapedagógusok, akik elméleti oldalról is közelítenek hivatásuk felé. Ezen kevés tanárok egyike Bethlenfalvy Ádám, akinek Dráma a tanteremben című monográfiája 2020-ban jelent meg a Károli Gáspár Egyetem és a L'Harmattan Kiadó gondozásában. A monográfia olyan drámapedagógia iránt érdeklődő tanároknak szól, akik meg szeretnék ismerkedni gyakorlati tevékenységük elméleti hátterével is, hogy reflektáltabban gondolkodjanak saját munkájukról.

A szerző a történetek cselekvő feldolgozásához nyújt segítséget monográfiájával. Az első nagy egységben a történet, a narratíva és a dráma viszonyát tisztázza. Ehhez definiálnia kell, hogy mit ért dráma alatt. Sorra veszi azokat a jelentős teoretikusokat, akik meghatározó erővel bírtak és bírnak 21. századi drámafelfogásunkra: Bécsy Tamás, Chris Cooper, Dorothy Heathcote, Gavin Bolton, Kaposi László. A korábbi drámadefiníciókból alkotja meg saját szintézisét: „[a] drámának fontos összetevői [...] a fiktív, de meghatározható kontextusban, a körülmények szorításában változásra kényszerülő ember, akiben ütközhet a kívülről és belülről táplálkozó nyomás; aki szándékait a cselekvés különböző módjain fejezi ki valós térben és időben; és aki egy történet meghatározott pontján van, tehát helyzetének van előzménye és tetteinek következménye” (19.). Véleménye szerint a dráma azért lehet alkalmas különböző történetek vizsgálatára, mert a történetet új szintre helyezi, új nézőpontot kínál fel.

A következő fejezetben a szerző számba veszi, hogy melyek a tantermi dráma fő összetevői: a jel és a jelentés, a fikció és a valóság, a szituáció és a keret. A kötet

egyik leginkább hiánypótló része talán a *Jel és jelentés* című fejezetben található meg. Ebben Bethlenfalvy részletesen ír a Dorothy Heathcote-féle AMIMS kérdés-technikáról, amely eddig magyarul csak a szintén Bethlenfalvy Ádám által készített Heathcote-interjúban (Bethlenfalvy, 2006) és egy, az angol drámapedagógia történetével foglalkozó cikkben (Bethlenfalvy, 2005) van megemlítve. A monográfiában részletesen ír a Heathcote által meghatározott öt jelentésrétégről, valamint a gyakorlatban is alkalmazható kérdéseket és példákat csatol.

A szerző az utolsó előtti fejezetben tipologizálja a történetek cselekvő feldolgozásának lehetőségeit: hét stratégiát vesz számba a narratívák dramatikus feldolgozása kapcsán. Ezen stratégiák csoportosítási szempontja egy teljesen újfajta szemléletet mutat meg, mint a korábbi dramatikus tevékenységforma-rendszerek (gondoljunk csak Gavin Bolton A, B, C, D-típusú modelljére, vagy Kaposi László négyféle tanítási dráma modelljére). Bethlenfalvy azt állítja középpontba, hogy a tanár a dramatikus folyamat tervezése során milyen problémákat állíthat a dráma középpontjába. Ezzel a szemponttal – a

A szerző az utolsó előtti fejezetben tipologizálja a történetek cselekvő feldolgozásának lehetőségeit: hét stratégiát vesz számba a narratívák dramatikus feldolgozása kapcsán. Ezen stratégiák csoportosítási szempontja egy teljesen újfajta szemléletet mutat meg, mint a korábbi dramatikus tevékenységforma-rendszerek (gondoljunk csak Gavin Bolton A, B, C, D-típusú modelljére, vagy Kaposi László négyféle tanítási dráma modelljére). Bethlenfalvy azt állítja középpontba, hogy a tanár a dramatikus folyamat tervezése során milyen problémákat állíthat a dráma középpontjába.

korábbi modellekkel szemben, melyek a tevékenység formája; tervezése; vagy a résztvevők közreműködésének módja felől határozta meg a drámát – a dráma narratív jellemzőjére, a történetre helyezi a hangsúlyt. Bethlenfalvy rendszerezése alapján tehát a dráma lehet: 1. A történet központi vagy mellékszereplőinek vizsgálata; 2. Előzmény létrehozása; 3. Történet folytatása; 4. Központi esemény megélése; 5. Athelyezés más kontextusba; 6. Központi probléma kiemelése – analóg történet kialakítása; 7. Átkeretezés – átültetés más műfajba. Ezek közül három stratégiához saját óravázlatot is csatol a szerző, amely a gyakorlatban mutatja meg az elméletben felvázolt stratégiákat.

A szerző az utolsó fejezetben az elméleti alapjait is lefekteti annak, hogy a tanárnak hogyan kell jelen lennie egy dramatikus folyamatban. Ha a korábbi fejezetek útnutatóul szolgálhatnak a drámatanároknak, akkor az utolsó végképp (igaz, korábban

is írtak arról, hogy a drámatanár miben és mennyiben különbözik más szaktanároktól, ld. pl. Lipták 2008-as munkáját). A szerző ebben a fejezetben az eredményes drámatanári működés alapjait rögzíti: a drámatanári attitűd jellemzőit, a fokozatosság elvét, tisztázza a diákok szerepét a dramatikus folyamatban, részletezi a dráma vizsgálatának tárgyát, a drámaóra belső koherenciájának szükségességét. A monográfia hasznos tanácsokkal zárul, melyek arra buzdítják a drámatanárokat, hogy próbáljanak meg minél több helyzetet keresni arra, hogy reflektáljanak saját munkájukra.

Bethlenfalvy Ádám kötete egyfajta kézikönyvként szolgálhat a kezdő, de még a gyakorlott drámapedagógusoknak is. Hasznos információkkal szolgál a drámaórák tervezése kapcsán, amihez jelentős, lényegre törő elméleti háttérrel is biztosít. A monográfia a drámatanári működés minden elemét érinti: a dramatikus folyamatok tervezésétől kezdve, a gyakorlati megvalósításon át a tanári munka reflektálásával bezárólag.

Bethlenfalvy Ádám (2020). *Dráma a tanteremben. Történetek cselekvő feldolgozása*. Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan.

Irodalom

Bethlenfalvy Ádám (2005). „A legtöbb gyerek nem tudja, hogy mire képes...” Interjú Dorothy Heathcote-tal. *Drámapedagógiai Magazin*, 16(1), 16–23.

Bethlenfalvy Ádám (2006). Fejezetek az angol drámapedagógia történetéből (2.). *Drámapedagógiai Magazin*, 17(1), 6–29.

Lipták Ildikó (2008). *Mi a dráma és mi nem az? Dráma és színház*. In Lipták Ildikó (2008, szerk.), *Tanítási dráma. Drámapedagógia a hátrányos helyzetű tanulók integrált nevelésének szolgálatában. Segédlet tanfolyami hallgatók számára*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság. 16–19.

Hornok Máté

*Pannon Egyetem Modern Filológiai és
Társadalomtudományi Kar
magyar és dráma-,
színházméret-tanárszakos hallgató*